

მ. ჯანაშვილი

საინჟინრო რეჟისორი

ა. შ.

დამატება.

კაკ-ელისენში შეკრებილი სიტყვები, რომელთაგან ზოგი აღარ მოიპოვება ქართულს ლექსიკონში და ზოგი გადასხვატერებით იხმარება.

ქართველები და ქართული ენა. *)

ყველანი იმას ვამბობთ, რომ ქართული ენა მეტად მდიდარი ენააო, მდიდარიაო არა-თუ მარტო თავისის საგრამატიკო ფორმებით, არამედ ლექსთა სიმრავლითაც. ეს მართალი თქმაა. ხოლო, ჩვენდა სამწუხაროდ, თითქმის არავინ არა ზრუნავს მშობლიური ენა საფუძვლიანად შეისწავლოს და გვაცნობოს მისი მშვენიერება, ფვალ-წინ გადაგვიშალოს ის საუნჯე მეტყველებისა, რომელიც მრავალ საუკუნოების განმავლობაში დაიმუშავა და შეიძინა ქართველთა გონებაში და კკუამ. უეჭველია, ასეთი შრომა თვალსაჩინო სამსახურს გაუწევს ქართველთა წარმატებისა და წინსვლის საქმეს და თვით მშრომელსაც საპატიო ადგილს მოუპოვებს საქართველოს მოღვაწეთა შორის. რომელიმე ენის სულისა და გულის შემეცნება დიდი ღვაწლია, ვინაიდან ამ შემეცნებისათვის საჭიროა ხანგრძლივი და მუყაითი შრომა, ფიქრი, განუწყვეტელი ჩხრეკა-ძიება, ბეჯითი შესწავლა ძველის ხელთ-ნაწერებისა, შედარება და შეთანხმება სხვა-და-სხვა კუთხის სიტყვებისა და ამავე კუთხეებში დაშთენილ სიტყვა-ფრაზების გამომხვევა და სხვა.

*) ეს წერილი შარშან დავბეჭდეთ „ივერიაში“ და დღეს უერთავთ კაკ-ელისენში შეკრებილ სიტყვათა წინასიტყვაობად.

არ არის ისეთი ენა, რომ მას, თვისის წინმსვლელობის დროს, მრავალი სიტყვა არ გაჰქვავებოდეს და ამ გაქვავებულ-გაუქმებულ სიტყვათა მაგიერ სხვა ახალი (ხშირად უცხო ენის) სიტყვა არ შემოედლოს ხმარებაში. ხოლო შემჩნეულია, რომ მრავალი სიტყვა, რომელიც შემდეგ თაობას აღარ ესმის, წინანდელ თაობისათვის ყველა ესეთი სიტყვები გასაგები ყოფილა და მაშინ არც ერთი სიტყვა, აღმნიშვნელი რომელიმე ცნებისა, გაუგებარი და ანუ გაქვავებული არ ყოფილა. თუ ეს ითქმის საზოგადოდ რომელიმე ენის შესახებ, მით უმეტეს ითქმის იმისთანა ენის შესახებაც, როგორც ქართული ენაა, რომელსაც აქვს თავისი, სულ ცოტა რომ ვსთქვათ, 2500 წლის ისტორია.

სიტყვების გაქვავება და კილო-კავების გაჩენა დამოკიდებულია მრავალ გარემოებებზედ, რომელთაგან უაღრესნი არიან: ერთისა და იმავე ტომ-მოდგმის წარმომადგენელთა შორის მისვლა-მოსვლის სიძნელე და მწერლობის უქონლობა. მისვლა-მოსვლის სიძნელე დამოკიდებულია გვარ-ტომის ადგილ-სამყოფელოს გეოგრაფიულ შენობაზედ: მაგარი და შეუვალი ხევები, დელეები, დიდი მთები, უგზოობა, პოლიტიკური დამოუკიდებლობა და სხ. დიდად აბრკოლებენ ცივილიზაცია-კულტურის მოფენას ქვეყანაში და აფერხებენ აგრეთვე ენის ძლევა-მოსილობით გავრცელებასაც ერთისა და იმავე ერის მამულ-დედულში. ამისთანა ყოფაში სიტყვების გაქვავება, ენის კილო-კავებად დაყოფა, მით უფრო აუცილებელია, თუ ერს ვერ შეუქმნია თავისი აზრისა, ფიქრისა და მისწრაფების გამოსახატველი ნიშნები—ანბანი და ვერ დაუარსებია მწერლობა მშობლიურს ენაზე. ამ ყოფაში არის დღეს ლეკური ენა, რომელიც მისვლა-მოსვლის სიძნელისა და მწერლობის უქონლობისა გამო გადაშლილა მრავალ შტო-კილო-კავებად და ელის დაღისტნის ახალს ჰომიროსს ანუ ჰეროდოტეს, რომ ეს ლეკური კილო-კა-

ვები ისევ შეიკრას, დაზავდეს, შეილიოს და აღჩქათდეს საერთო ლეკურ ენის წყაროდ.

ენათა მეცნიერები იმასაც ამბობენ, რომ სიმრავლე გაქვავებულ სიტყვათა და კილო-კავებისა არის დიდი სიმდიდრე. ამა თუ იმ საერთო ენისათვის; როგორც რომელიმე მდინარე დიდდება თავისი ნაკადულების შემწეობით, ისე ენაც, თავისი წინ სვლის დროს, უნდა მრავლად იღებდეს საზრდოს თავისი კილო-კავებიდან, უამისოდ იგი დიდ მანძილს ვეღარ გაივლის, საფანელი შემოაკლდება, გაღატაკდება და სწორედ ის დაემართება, რაც ქვიშრობში მიმდინარე მდინარეს, რომელიც, სათავეებში წყარო-ნაკადულების სიცოცხლისა გამო, ზღვამდის ვეღარ უწევსო.

მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენს მამა-პაპას ჯერ ისევ ქრისტეს წინა დროსვე ჰქონია წერის ნიშნები და მერე დაუარსებია თავისი ენაზედ უმდიდრესი ლიტერატურა, მაინც, ვიმეორებთ, მიუხედავად ამისა, ჩვენში დაშთენილია მრავალი კუთხე, სადა ამირანისებურად და ხელ-უხლებლად მაგრობს აუარებელი სიმდიდრე ჩვენი ენისა, აუარებელი საუნჯე, შეძენილი ჩვენთა დეაწლით შემოსილ მამა-პაპათა მიერ. ამგვარი კუთხეებია ხევისურეთი, ფშავი, თუშეთი, მთიულეთი, რაჭა, სვანეთი, სამეგრელო, წებელდა, აფხაზეთი, აჭარა, ლაზისტანი, სამცხე, ქიზიყი და კაკ-ელისენ-ჭარი და არა თუ ამ კუთხეებში, არამედ თვით საკუთარს კახეთსა, ქართლსა და იმერეთშიაც კაცი მონახავს მრავალს სიტყვა-ფრაზას, რომელიც ადგილობრივ იხმარება და საერთოდ-კი აღარა, საჭიროა ეს აუარებელი მასალა შემოვკრიბოთ, შევისწავლოთ, ავსუსხდეთ და ეს შრომა რომ შესრულდება, მაშინ ჩვენი, ისეც მდიდარი, ლექსიკონი ერთიორად გადიდება, ზოლო ენა-მზებლაც ჩვენი ენისა იმატებს, და უფრო გაბრწყინდება და შარავანდოსანი შეიქნება.

როგორ უნდა შესრულდეს და ვინ უნდა ითაოს ეს დი-
და და დიადი საქმე?

როგორც ვიცით, ჩუბინაშვილის ლექსიკონი დღეს წერა-
კითხვის საზოგადოების კუთვნილებაა და თაოსნობაც ამ საქმე-
ში უნდა ეკუთვნოდეს ამ საზოგადოებას. იტყვიტ, წერა-კით-
ხვის საზოგადოებას არ ექნება არც შეძლება და არც მატერი-
ალური ძალა გაუძღვეს ამ ძნელად შესასრულებელ საქმესაო.
მართალია, არ ექნება არც ძალა და არც შეძლება, რასაკვირ-
ველია, თუ დავიფიწყეთ, რომ ამ საქველ-მოქმედო საფუძველ-
ზედ დამყარებულ საზოგადოებას დამხმარებელნიც კველ-მოქ-
მედნი უნდა ჰყავდეს, განა ცოტანი არიან საქართველოს კუთ-
ხეებში განათლებულნი და მამულისათვის თავ-განწირულნი
პირნი, რომელთაც შეუძლიანთ შეიძინონ ჩუბინაშვილის ლექ-
სიკონი და მასში ჩასწერონ ის, რაც დაშთენილა მათს სამშობ-
ლოში და საზოგადო ლექსიკონში-კი არ არის! ყველგან სა-
ქართველოში გვეგულებიან მრავალნი, რომელთაც შეუძლიანთ
ამ საქმეს გული დაუდონ და ნება-ნება, ახალ-ახალ სიტყვა-
ფრაზების მოგონებისა და-გვარად ჩასწერონ თავიანთებური სი-
ტყვები ცალკე რვეულებში და მერე გამოუგზავნონ წერა-კით-
ხვის საზოგადოებას, რომელიც მისდამი გამოგზავნილ მასალას
შესაფერ ადგილს მიუჩენს ლექსიკონის დასტამბვის დროს. თუ
რა ფასი აქვს ამგვარს შრომას, ეს სჩანს თუნდა იქილამ, რომ
რუსეთის სამეცნიერო აკადემიამ პროვინციალურ სიტყვების
ჩამწერლებს ყოველ ახალ სიტყვის აღმოჩენისათვის შეაძლია
ორ-ორი შაური! მაგრამ ჩვენ გვგონია, რომ—თუნდაც წერა-
კითხვის საზოგადოებას შეძლებაც ჰქონდეს,—აღნიშნული ღვაწ-
ლი ისეთი წმინდაა, რომ ყოველი შეგნებული ქართველი მო-
ვალეა უსასყიდლოდ დაეხმაროს სამშობლო სიტყვიერებას და
მიჰბადოს ფუტკარს, რომელიც ყვავილების სუნნელებას თავ-

ლად აქცევს და მერე თავისს ნაყოფით თითონაც სარგებლობს, კასაც უტკბარუნებს პირს და ღმერთსაც სანთელს უნთებს...

კერძოდ მით უფრო საჭიროა განბნეულ სიტყვათა შემოკრება, რომ დღეს მეტად გამრავლდა რიცხვი განდევილთა და გარეწართა. ეს წინდაუხედავნი, იპოვიან-რა თავისს კუნჭულში ასიოდ ადგილობრივ სიტყვას, რომელიც საერთოდ ლექსიკონში არ არის, ყვირიან: „არიქათ! აი სად ყოფილა ახალი ენაო! ჩვენ თურმე სხვა ენა გვქონია“ და სხ.

კაკ-ელისენ-შაკიხ-წუქეთს (ნაწილია ზაქათალი-სა და ნუხის მაზრებისა) სცხოვრობენ: ქართუკელები (ინგილოები), რომელთა რიცხვი ოფიციალურ ანგარიშით $13\frac{1}{2}$ ათასი სულია და ლაპარაკობენ ქართულად; შაკიხლები-უდები, რომელთა რიცხვი 1,000 სულზე ცოტა მეტია და წუქეთლები—წაკურლები, რომელნიც რამდენიმე სოფლად მოსახლობენ წაკურსა და კაკ-ელისენში. უდების ენა ამ წაკურლების ენის მონათესავეა; იგინი მართლ-მადიდებელნი არიან და გურჯიებად იწოდებიან; წაკურლებიც აგრეთვე მაჰმადიანობენ. კაკ-ელისნის ქართველების უმეტესი ნაწილი მაჰმადიანია და დანაშთენი ქრისტიანე.

აღვნიშნავ ადგილობრივ კერძობას კაკ-ელისნის ქართულისას.

ა) ყველა სიტყვას, რომელსაც სამწერლო ენაზე ა) ბოლოს უზის „ი“, ეს „ი“ ეკვეცება, ვითარცა: ცხენ, ღორ, ირემ და არა ცხენი, ღორი, კაცი

და სხ. და ბ) სიტყვას ხშირად აკლდება „მ“, ვითარცა, წარეა, წოვეა, (მწვავე), წერალ (მწერალი), ღღელ (მღვდელი) და სხ.

ბ) ა—თი, ე-თი, ო თი და უ-თი დასრულებულ სიტყვებს ბოლოში ემატებათ „ა“, ვითარცა: მამაა, ხეა, სოკოა, კუა (ანუ კუე) და სხ.

გ) ხმები „ძ“ და „ჯ“ გამოითქმიან რბ-ლად: ზ—ღ და ჟ—ღ, ხოლო «კ» ისევ მეფობს.

დ) ერთად შეყრილი ხმოვანები — უი (ძველად) და «ვი» (აწ) — კაკ-ელისენში გადაქცეულან იმ ხმად, რომელიც აღინიშნება ფრანგული ასოთი „u“, ხოლო ხმოვანები „უე“ (აწ „ვე“) გამოითქმის ისრე, ვითარცა ფრანგულივე „eu“. მაგ.

u: გურიგუინი (გვირგვინი) — გარგან, კუიცი (კვიცი), — კაც, ხუიხუინი (ხვიხვინი) — ხახან და სხ.

eu: ღვედი (ღუედი) — ღეუდ, გუერდი (გვერდი) გეურდ, ყუელი (ყველი) — ყეულ, კუერცხი — კეურცხ და სხ.

ხან-და-ხან «უა»-ც eu-დ გამოითქმის, მაგ სიტყუა — სიტყეუა; უი-ს უუაში რომ უხმო იჯდეს მაინც ეს ხმოვანები ერთმანეთს ელევინ და «u»-დ იქცევიან: სულიკი (სვლიკი) — სლუკ; წურილი (წვრი-ლი) — წრულ; კუნიტი (კვნიტი) — კნატ; ასრევე უე-ც, მაგ: კუნეტა (კვნეტა) — კნეუტაა, კუნესა (კვნესა) — კნეუსა, ხურეტა — ხრეუტა.

შენიშ. ხმები eu და u არიან აგრეთვე სვანურსა,

უღურსა, წახურულსა და ლეკთა ენებში.

ე) ხან-და-ხან მარცვლები (სიტყვაში) ერთურთის მიბაძვით ერთნაირად გამოითქმიან, მაგ: ომოჲ (ამო), ჩომოჲ (ჩამო), მეუხეჲ (მოხვერი), კარაშტავ (კვირისტავი), euხეჲ (ეზო), სარსალოჲ (სირსველა).

ვ) პირველ პირში (ორივე რიცხვებისა) ავი (აღვი) იცვლება ოჲ-დ: ოჲყონ (ავიყვანე), ოჲლ (ავილე), წოჲყონ (წავიყვანე) და სხ.

ზ) შესმენილს ბოლოში ებმის „ყ“, რომელიც ზოგჯერ უღრის „ხოლომე“-ს და ზოგჯერ აღნიშნავს პიროვნებით ნაცვალსახელს, მაგ: ვჱომყ, ვჱამ ხოლომე; მაჱ, გაჱ, აჱ, გოჱ, გაჱოყ, აჱოყ, (გაჱვთ, აჱვთ)-ეს «ყ» უღრის სვანურს «ხ», მაგ.

მყავ, გყავ, ჰყავ, გვყავ, გყავაყ, ჰყავაყ.

მაყა, ჯაყა, ხაყა, გვაყა, ჯაყახ, ხაყახ (სვანურად).

მინდ (ა), გინდ (ა), ჰუნდ (ა), განდ, გინდაყ, ჰუნდაყ, მაკუ, ჯაკუ, ხაკუ, ნაკუ, ჯაკუხ, ხაკუხ (სვ.)

ვარ, ხარ, არი (ს), ვართ, ხართ, არიან.

ხვარი, ხარი, არი, ხვარიდ, ხარიდ, არიხ (სვან.)

„ყ“-ს აქვს განსაკუთრებული მნიშვნელობაც: „გაკეთებინებთ“ რომ ვსთქვათ, ვერ გავიგებთ აქრომელი ნაცვალსახელია ქვემდებარედ, მე — თუ ჩვენ. ამ გაუ-

გებრობის ასაცილებლად იხმარება ყ: გაკეთებინებუ,
ე. ი. მე თქვენ,— და გაკეთებინებთ, ე. ი. ჩვენ თქვენ.

ც) მრავლობითი რიცხვი წაკურულისა და ყუბაჩის
ლექთა ენებში სწარმოებს მარცვლებით „ბა“, „ბე“,
„თე“, „ბუ“; ყუბაჩუდად: კალ (სახლი), კულ-ბა (სახლე-
ბი), უსულ (ხე)—უსულბა (ხეები), ადამთე (კაცები, კაც-
თა), უცბე (ძმები); წახურუდად: მუკ (მუხა)—მუკ-ბი,
(მუხები), სუვა (მთა)—სუვაბი, არაბა (ურემი)—არა-
ბაბი, ჰედ (ჰედა)—ჰედბი(დედები), იაკ (გზა)—იაკბი
(გზები).

შენიშ. უღური სიტყვები დანიშნულია ასოთი
«ჟ» და წახურული — „წ“. აქა-იქ მოგვყავს აგრეთვე
მეგრული და სვანური სიტყვებიც, რომელიც აღნი-
შნულია ასოებით „მ“ და „ს“.

ახლაჟ, უფერული ცხენი, ქათამი (ნახე საბას ლექ-
სიკ. „ამლაკი“).

აკებაჟ, გება; ს. ლი-გემ, უ. ჰება.

აკლანზვა (კლანზვა), დამკლავება; აიკლანზა, დაიმ-
კლავა ანუ დაიკარწახა; გურ. აკაპიწება.

ახლაჟ, საქონლის საკვებავი (ბზე, ბურდო, თივა
და სხ.).

აკაჯვას, მიწის პირილამ ბალახის მოპარსვა მჭრელი
ბარითა და ადგილის გაკალოვება.

ამ დრას, სვ. ამ დრას, უ. მე ვადა.

ამაჭწეკელ, აღმართი გზაზედ (ამოსასწეველი).

ამოგდინგაკ, ამოგაგდებ ძირიან-ფესვიანად.

ამომურკვას: კალთაჲ ომომურა, კალთა ამოუხვია.

აჲ (აჲს), ის (აის); აჲს მინაა? ის ვინ არი? აჲს თაჲს,
აის მთაჲ.

აჲლ } აილეს; } ოჲლ } ავილეს; } წოჲლ } წავილეს;
აჲტან } ოჲტან } ავიტან } წოჲტან }

გოჲლ } გავიტანეს, ავიტანეს; } მაჲლ } მოიტანეს.
გოჲტან } მაჲტან }

აჲყონ, აიყვანეს; ოჲყონ, ავიყვანეს; მოჲყონ, მოვიყვანეს,
მაჲყონ, მოიყვანეს, მაჲყონა, მოიყვანა. წოჲყონ,
წაჲყონ, წაჲყონა, წოჲყონით, წაჲყონით,
წაჲყონეს.

აჲყანკერ, არჯაკელი.

აჲრამერაჲ, არამარა.

აჲრანი-ქარ, არანის მხრის ქარი.

აჲრდევაჲ (დევ), დევი, სვ. დავ.

ასტა, ასცდა; დაასტინა, დააცდინა, შესტა, შესცდა.

ასტამ, ასტამი, სვ. ასტამ, უ. ისტამ.

აჲყარ, სხვენი, чердакъ (საბას ლექსიკონში: „აყარი,
სხვენის ლატანი გინა საკიდარი»). (მყვები.

აჲყოლაჲ } ატყლომა; } ნუ მეყოლები } ნუ ამტეხიხარ, ნუ
ატყებდა } ნუ მეტეხები }

ახლ, ახლო.

ახლი-წილ, დანიშნულ-დაწინდულ ქალის მოსაკითხავი
ბაზბაჲ, დიდდუმიანი ვერძი. (კერძი.

ბათათ, მსუნაგად მომტორავი, ბათათა.

ბაჯანი, დიდი პინაკი; კუბაკანაჲ, კუს ბაკანი, სარ-
ქველი; სვ. ფაკან, ჯამი; უ. პინაკ.

ბაჲ, ბალი; მ. ბული, ს. ჰებ, უ. ბაჰი, წ. ბალი.

ბაღღუნუ, ბაღღოჯი.

ბანგჲ, ბანჯგვლი, წვრილი ბეწვი.

ბანდ, ცხელი ქვაბის შესადგამ-გადმოსადგამი ნაჭრები
ბაწარ, მატყლის ძაფი, ლაზლა.

ბებერ, დედაბერი; მ. დედიბი, ს. დედბერ.

ბებრაჲ, ბებია, დიდელა.

ბზიკ, კრაზანა, оца; მეგრ. და გურ. ბზიკი.

ბზიტ, (ნიშნის გება-დაცინვა-დაქადებით დამუქრებუ-
ლის გასტუმრება). ბზიტ, ალბად, წარმოსდგა
სიტყვიდამ აბზუება, ბზ!, ბზუკ!

ბიზაჲ, ბიძა; მ. ჯიმაღი (ძმაღი?), ს. ბუბა.

ბიაჲ, კომში, ბია; უდურ. ფუშა.

ბიბილაჲ, ბავშვთა ენაზედ ლამაზი.

ბიდ, კატის უღვაში.

ბლენ, ბნელი. [теніе.

ბოღჲქვი (საბას. ლექსიკ.) - луковица, луковичное рас-
ბოღჲებაჲ, ძლიერი ცხელება, (ანთება?) (ნაჭერი.

ბორტოჲ, გორახი, ромъ; ბორტოჲ, კაზალა (ყველის
ბოქვენი (საბას ლექსიკ.), უ. ბუქუნ, წ. ჰუქუნ, მ.

ქვარა (ქორა), ს. მაჭიკ (შეად. გაჭიკნული, როჭიკი, მაჭიკი).

ბოლოლამ, ლაბუა (ქათამი).

ბოღრიალ, ყვირილი ირმისა ანუ ღმუილი მოზვრისა.

ბრეა, ბრინჯისაგან (ჩალოთუქისაგან) გაცლილი კანი.

ბრეკ, დაბრეკულ, КОСОЛАПЫЙ.

ბრინყ, ბრინჯი, უ. ბირინზ; წ. ბრინზ.

ბრუფ, მაყვლისა ან ეკლის დაბურული ბუჩქი, ბარდი.

ბუდრუგუნამ, პაწია ქოხი, БУДКА; გურ. ოქოქი.

ბუკ, ბუ; მ. ბუ (ლუ), ს. ლორლოლ, უ. გუგელ,

ბუზან, მუშტი (სპარს.), ს. ჯუგმარდ. [წ. გოვაბი.

ბუთქ-ბუთქი, გროვ გროვად აბეთქებული მცენარე.

ბურჭეჯამ, ობობა (ბურვა, დაბურვა), გურ. ბორ-

ბურნა, ქინკლა (იხ. საბას ლექსიკ.). [ბალა,

ბურზღუმ, კრიკინა (საბას ლექსიკ. «ბურძღენი, ყურ-
ძნის კლერტი»).

ბურყუჯამ, კუნწულა, ბურჯღული; გურ. ბურჩხი.

ბღუნკამ, ბობღვა, ბღუნვა.

გაგამ, მიუხვედრი. НЕСМЫШЛЕННЫЙ.

გადაბიჭება, გადაბიჯება.

გადაამ, გადადი, გოდმოამ, გადმოდი.

გაღნაშობ, საშეშედ გადაჭრილი ტყის წარათი.

გაღაფა-ყბიან, ნამეტურ პირდიდა კაცი.

გაღაღაღება, ПОЛОСКАТЬ, ПОЛОСКАТЬСЯ.

განარკბულა, ეკალ შერკმულოსავით გაბრაზებულია,
ახურებულია (გასათხოვარ ქალის შესახებ).

გაჲ, გადი; გომოჲ, გამო, გამოდი.

გარუსჴება, შერცხვენა.

გატანებულ, დედუფლის მაყრიონი; გომოტანებულ, ნეფის მაყრიონი.

გაფრანგდა, საშინლად გაბრაზ-გაცხარდა; გურიაში: გაიფრანგა, იარაღს პირი გაუბრუნდდა.

გაშფოთება, შებმული საქონელი სიცხე-პაპანაქები-საგან რომ შეწუხდება, გალექდება.

გაჩიება (ჩიება), საიდუმლოს გამხელა; მ. ჩიება.

გაჩქერება (ჩქერება), გამეტება; როგორ გაიჩქერი? როგორ გაიმეტე.

გაწინტკა (წინკვა), თითო-თითოდ რომ მოუგო ვისმე და ხელ-ცარიელი დასვა, გაგწინტ, მოგიგე სრულად (ალბად სიტყვიდგან წინდი).

გაკეჩვა, გატეხა; გაკეჩ, გატეხე; ნაკეჩ, პურის ნატეხი. გაუჯახრმაჲ, ანკარა (ქვემძრ.). [ფედლის.

გეარც *), ახლოს; გეარცგეარც, ახლო ახლო; ს.

გზას წასვლა, იოლად წასვლა (თათრ. „იოლა გეთ-მალ, გზას წასვლა).

გაჟ-გაჟ, ძროხის დასამაკებლად მოზვრის წაქეზება.

გარც, ПИРОЖОКЪ (მოხარშული).

*) წარმოსდგება სიტყვიდგან გ ვ ე რ დ ი. გ ვ ე რ დ ს ანუ გ ვ ე რ ც და აქედგან გეარც. ეს სიტყვა ამავე მნიშვნელობით იხმარება მესხურ დავითნის ქრონიკაში და იწერება ასე: გუცრც (გვ. 89.)

გამოუკდა, გამოუდგა.

გორ, გვარი; გორ, საიქიო ერთის გვარეულობისა.

გრემბა, რჩოლა, (გურემა).

გრიკაჲ, მეგრულა ქათამი.

გრიჯოჲ, ჩრდილი; საგრილოჲ, ქოლგა (თათრ.).

გრინი, სარჩოლად მისევა.

გროშ, დაროშვილი; გროშვა, როშვა (საბას ლექსიკ.

„გროში, მოსხოსავით“), გურ. ხოროში.

გუთან, უ. ქეთთან, წ. ქოთან.

გულ, მ. გური, ს. გვი (გუ), უ. უკ, წ. ჰიკ.

გურგურ, ქუხილი, გრგვინვა; უ. გარანება.

გუგოჲ (გოგოჲ), ქალი, გოგო; ს. დინა, უ. ხინარ.

გაგან, გუგუნი.

გულანდ, გულალმა.

გულეკაჲ, შიგნიერობა, გულ-ღვიძლი.

დაამხაჲ, მწვავედ სცემა.

დაასტინა, დააცდინა; დასტომილ, დაცდენილი (საბას

ლექს. «დასტომილი, დაცტომილი“.

დაბაჟანაჲ, ბაჯაჯლანა.

დაზკრკაჲ, нагрузить.

დად, მდადე, მ. დადე, ს. დადუ.

დადაშაჲ, ზედაშის ქვევრი.

დაკანჭლვა, ავადმყოფობისაგან კაცს სიხმელე რომ

დაემართება.

დაკლიტ, დაკეტე; დოჲკლიტ, დავილუპე; ენაჲ ამაჲ-

დაკმენა, დაკბენა.

[კლიტ.

დაკოპვა, შახმატის მსგავსად საჩალოთუქე ადგილის
დალაკვა, СЛУЧКА ЛОШАДЕЙ. [დასერვა.

დაადა, დიად, მეტად; დაადა კაას, უფრო კარგია.

დააქსუფდა, ყანა შეთქვირდა.

დაასო, დაივსო, დაილუპა; დააკლიტა, დაილუპა.

დაჟ, დაჯე (დაჯექ); ჟის, ზის.

დაქანება, დარხევით ჩამოყრევენება თხილისა, თუთისა,
სხლისა და სხ.

დაჟიკდა, დალივდა.

დაჟუჟდა, ОБНИМАТЬ.

დაშენა, ცემა; დამიშინა, მცემა.

დაწყოზა, შერიგება.

დახწა, ნიგვზის ანუ წაბლის ხის ბლერტა ალატიით.

დაკეჩვა, მტვრევა, დაძლევა; მერცხალ დავკეჩ, მერც-
ხალი დავძლიე.

დაჭხტო, დაჭხვდა; დახტომაჟ, დახვდომა, შეხვედრა.

დგეუნა, რასმე რომ ხელი მოავლო და გადისროლო;
გდგეუნავ, წყალში ტყაპანს გაგადენ.

დენგრ, უტეხარი და შეუვალი ლელი, ბრძამლ-ეკლიით
დაბურული ტყე, (საბას ლექს. „დენგრი, ცხოვართ

დესტამბუდ, ჰუმპულა, დასტამბო. [ნეხვი»).

დიდგე, ძროხის მოსატყუებელი ძახილი.

დიჩ, ძროხის გასაგდები ხმა.

დილზარ, აღუბალი.

დილლამ, დილა; უ. დაშდამ, წ. მიჭედინ.

დინგ, ჩალოთუქის საცეხვაფი მანქანა.

დინყოჩა (მც.)

დოგახორხორა (დაგვახორხორა), რაიმე სანუგბროთი მთელი ოჯახი ანუ ამხანაგობა გაგვახარა.

დომფაჟ, დომფალი, უკუტოდ გამოხარული პარკი, ხოლო კუტიანად გამოხარული ყაჭია.

დოყ, მცენარის ნორჩი ყლორტი. (ნახე ჩუბინ.

დუღღუბა, გომბიო. [ლექსიკ.).

დუმბაჟ, ქათამი, რომელსაც ბოლო არა აქვს (აქედ გან დუმბაძე).

დაყ, დიყვი.

დანქ, მორი, ბოკო.

დანაჟ, დუნია, მსოფლიო. იმ დანიაში, საიქიოს, ამ დანიაში, სააქაოს;

დაჟა, დღე: მ. დლა, ს. ლა-დელ, უ. ლე (ლი), წ. ჰილ.

ენაჟ, ენა; მ. ნინა, ს. ნინ (ლექურად ნინო, დელა).

ენატლაჟა, პირშეუნახავი, ენატანია.

ეაზახ, სრულიად (ალბად სიტყვითგან ძაან).

ეჩამუკ, უშობელი ფურკამბეჩი.

ეაზიზიჩაჟ, ვაზის ძირა (მც.)

ეაშუან, тревога, (ვაიუშველებელი).

ეა-ჭაჩაჟ-ჭეა, სამგლოვიარო მოძახილი.

ეარდ, ვარდი; მ. ვარდ, ს. ვარდ, უ. ვარდ, წ. ვარდ.

ეარიაჟ, ვარია (მამლაყინწას ვარდა).

ეაშჟ, ვაშლი; მ. უშქური, ს. ვისგვ, უ. ეჩ, წ. ეჩ.

ეაშკაც, ვაჟიკაცი. გურ. ვაშკაცო (ალბად სიტყვიდ- გან ვაშა და არა ვაჟი).

კირ, გოდრის დასადგმელი სამფეხა „მაკრატელი“.

ზაღაჲ, ძალუა.

ზაღ, რძალი, მ. ნოსა, ს. თელღრა.

ზაღ, ძალა.

ზამაჲ, ცოლისთვის ქმრის მამრი ბიძაშვილები. (ზამა სიტყვიდგან ძმა, ძამია (იხ ზმაჲ.)

ზამანაჲ, ხანა, ЭПОХА.

ზაჭყა, კაკალთა შორის ყველაზე მსხვილი კაკალი (ნა-ყოფი); ზაჭყა-ზაჭყა, დიდრონი კაკალი ანუ თხი-ლი; ზაჭყა, კაკალ-თხილის გასატანი (თამაშობა-ში) კაკალი.

ზგლუნ, СОЛЫЗКІЙ, საგლინავი, ლიბი.

ზედგარ, ზედადგარი; საზედგრეჲ, ცეცხლიდგან ზე-დადგრის გადმოსადგამი კავი.

ზემზემ, ზემო მხრიდგან; ქომქომ, ქვემო მხრიდგან

ზეჲ, მზე; მ. ბჲა, ლაზურად მჲორა, ს. მიჲ, უ. ბელ,

ზეჲ, რძე; მ. ბჲა, ს. ლჯე [წ. ვირელ.

ზეჲზეჲ, ზევ ზევით, СВЕРХЪ, ЧЕРЕЗЪ; სახლების ზეჲზეჲ გადაფრინდა.

ზეჲთი, ზემოდგან; ზეჲთი იქნა, ზენას ძალით იქნა.

ზეჲრაჲ, ძერა.

ზეანაჲ, რძიანა, მ. ბჲალა, ს. მჲლოჯადრა.

ზეივ, მძივი, მ. ძია, ს. ძივ.

ზეივ, ძილი; მეზინზილებ (ზლაპრებში), მეძინება.

ზეინჲჲე დეეცა, უკანა ტანზე დაეცა.

ზეისმა, მზის მადღმა (ფიცკილია).

ზმაჲ, ძმა (ზამაჲ, ძამი, ძამია), მ. ჯიმა, ს. ჯიმილ.
ზომოჲთიან, ზემო მხარეს; ქომოჲთიან, ქვემო მხარეზე, ძონძი, ს. deund. [რეს.

ზრჲჲ, ღერძი, ძრო.

ზრჲხაჲ, რქოსანი საქონელი; ფურ, ძროხა, ს. ფარ.

ზუნგელაჲ, მოზანგლული.

ზუკ, ძუ; მ. ჯუა, ს. ჯუა.

ზარკ, ძირკვი; ზარკიან კაც, ძირეული კაცი; ომოგ-
ზარკავ, გაგაქრობ, ძირეულ-ფესვიანად დაგკარ-
ზარხანაჲ, ძირხვენა. [გავ.

თავ არ არის, ჯერი არ არის. თავი, ჯერია.

თაკრაჲ, წისქვილის ბორბალი.

თაკრიაჲ, საქონლის თავ-ქალას ტყავი.

თაკსაჲწარსი, მკვდარზედ შავების გასახდელი და თავ-
წვერის საპარსი ღლე.

თაფლ, მ. თოფური, ს. თვი, უ. უჭ, წ. ითუ.

თეთრ, ფული, თეთრი.

თეთრჲჲ, ბისტო. გურ. სვეტი.

თეჲანაჲ, ჩონგურის დასაკრველი ბლის ქერქი.

თით, თითი, მ. კითი, ს. ფხოლე, წ. ტიბ.

თიან, სპილენძის დიდი თაბახი; უ. თიან, წ. თიან.

თმაჲ, თმა; მ. თომა, ს. ფათვარ, უ. ფოფ (შეადარე
ფათახ-ს), წ. ქარ.

თაკუშ, თოქუშ!

თაჲლ, მ. თოლი, ხევსურ. თოლი, ს. თე (თეუ)

თარკაჲ, მთვარე, თოარე; მ. თუთა, ლაზურ. თუთა,

ს. დომდულ. აფხაზ. ამზა; თელა, თვე, თთვე;

მ. თუთა, ს. დომდ. აფხაზ, ამზა.

თორააჯებაა, თვალთერება.

თახმას, ხის ჩაქუჩი, გურ. კორკოტანა.

თუარემ (თუარ), თორე (მ), თუარემ; სვ. აღო. თუარ
დაიკოცებიან.

თუთახაღია, მალაღური (ეს სირი „თუთა-ბალია!“-ს
გაჰკივისო და არა „ბიჰო-გოგოას.“)

თხელ-ხინგაღ, ატრია.

თხიღ, თხილი; უ. ერეყ, წ. ერეყერ.

თხლაფაღ, ძაან თხელკანიანი ყურძენი.

იკაწიკა, (?)

იმაღზეღთ, ზეგის მეორე ღღე.

იჭო, იჭ!

კაკლოღ, კავი, КРЮКЪ.

კაკაღ, კაკალი; უ. უყ, წ. ხეკარ.

კაკაზ, კაკაბი; წ. გაჰკაბა.

კაკანი, უ. კაკაბსუნ, წ. გაგაღა.

კაკანი, კაკანი (ღამე მთვარით ნათელი, საბას. ლექსიკ).

კამმეჩ, კამბეჩი, მ. კამბეში, ლაზ. გომბიში, წ. გემიშ.

კამს, კარგია, კაია; კამს, მოვალ, კარგი, მოვალ.

კაჰრაშ, ყვითელ-მოწითლო (იხ. საბას ლექსიკ.), ნარ-
კარაზანაღ, (მც.) [გიზის ფერი.

კარგატან, მივარი.

კარწას, წენგო.

[ეკლის ღობე).

კაწ, ღობეზე სავლელი ბილიკი. შუად. კაწანი,

კაწაჲ, ხის მომცრო ჯამი.

კაჭაჲ, ნაჭერი ნესვისა და მისთანათა.

კაჭკა, ცელვა.

კღარ, მკვდარი; მ. ღურელი, ს. ლი-დგარ.

კედ (ძაბ), ძაფი (ოქრომკედი).

კეკრუხ, მოლოტი.

კეკრცხეკლაჲ, ერბო-კვერცხი.

კეახკაჲ, ნისკარტით ჩაკვრა; ჩაჰკეახა, ჩანისკარტა.

კილან, თიხის პაწია ფიალა, ჯამი.

კიდბან, კიდობანი, ს. კობდვენ.

კიკოჲ, ტიკინი.

კინაჲ, რკინა, ს. ბერეჟ (აქედგან გვარი ბერეჟიანი).

კინკილა, თხილის ბუჩქის ყვავილები; კინკილებს,

კონწიალებს. გურ. კვინკვილა.

კირკილა, ჩრჩილი.

კირგნაჲ, კენკვა, გამოკიკვნა.

კლაჲ, მკლავი; მ. კილე, ს. მეკარ, უ. ქულ, წ. ხი-

ლეჰბი (მკლავები).

კლერტოჲ, კლერტი. ამოკლერტვაჲ, ხნულის გაწმენ-

და ძირკვებისა და გამხმარ ბალახ-ბულახისაგან.

კნატ, კვნიწი; კნატ, კნუტი, კნოტი.

კოიპა (კოპიჭა), ტანდაბალი კაცი, ჩიკა კაცი (საბას

ლექსიკ: „კოპიჭი, მიწა შეყინებული“).

კოლა, მაგიერ; მის კოლა, მის მაგიერ (კოლა სიტყვიდ-

გან კვალი (კუალი); საზოგადოდაც ითქმის მის

კვალად, მის მაგიერო.

კოლ, კვალი; დაკოლეს, კვალი გაატარეს; დაკოლეს,
დაჭლიკეს; კოლსუკან წაყდა, კვალს გაჰყვა.

კოლტ-კოლტი, მურკლ-მურკლი; კოლტ, მურკლი.

კოკოჲ, კვერი, კოკორა.

კომლ, კვამლი, ბოლი. მ. კუმა, ს. კუამ, უ. კუინ.

კოწოჲ, თარო (საბას ლექსიკ. «იკორთა, ფიცრის
თარო»).

კოწკოწაჲ, ბარად სოკოსავით ამოზურცვებული გორა-
კოწსაჲ, ბზრიალა (შეადარე სორსლებას). [კი.

კოტოშ, გრძელტარიანი გოგრის ჭურჭელი. *საქიზოი მარც*

კოფხაჲ, კუფხალი.

კოქნხაჲ, კრეჭა; გაკრინხა, გაკრიჭა. გურ. ხუჭვა.

კოდხაწაჲ, ყურბელა (იხ. ყურბელა).

კოდრუტანაჲ, ცხვრის ღუმის კუდი.

კოდურ, კუდა, უკუდო.

კული (ტული, ტუგნაჲ), ტუგია,

კუნზ, ხის სამფეხა სკამი.

კუნტაჲ, კუტი (პური).

კურკოჲ, კრკო.

კურკურაჲ, გვრიტი.

კურტ, კრუხი; კურტაბულაჲ, ДОМОСѢДЬ.

კუტი, წიწილებიანი კრუხი; (კრუტი, საბას ლექსიკ).

კუჭკუჲ, გუგული; კუჭკუ, გუგუ; ს. გაგუ; უ. კუჭ-

კუ, წ. დაკუჲ.

კანტაჲ, თვალის ფხხილი.

კანტახ, კლდისა ანუ აწოწოლავებულ მთის მწვერვა-
კარაშტავ, კვირისტავი. [ლი (კორტოხი?)

კატი, კვიცი, კუიცი, კიცივი.

კუჭულაჲ, ყურიანი ლიტრა.

ლაგლაგ, უ. ლანგლენგ, წ. ლაკლაგ.

ლაღუჲ, ჩხვილთა საძილე ჭოჭინა.

ლაძი, შლამი.

ლაჲლაჲ, საჭოჭინე ნანინა.

ლაპარაკი, ლაპარაკი; ლაპარაკობს.

ლარტაჲ, ნაკაფი კაკლის ხე საქერქედ.

ლასტი, ჩელტი, ლასტი წკნელისა.

ლაფოჩინაჲ (ლოფოჩინა), ლოკოკინა, მ. ფერწო,
ს. მპყანც, გურ. ლოქორია.

ლაფინ, წალა, უ. ლაფინ (იმერეთში ყველგან
ლაფინს ამბობენ)

ლაღოზ, მალლა და წვრილად აყრილი ხე (ლექსი-
კონში „ლაღოზა, წვრილი სარი“).

ლაჲ, ალალი (ფრინვ.).

ლაქლარ, «ფრაკის» მსგავსი საცმელი.

ლაღაღ, ლედვი, მ. ლუღი, ს. ლუღ.

ლაქაქ, წ. ლეჩაქ.

ლაღი, საამურის ღიღინი (საბას ლექსიკ. „ლილია,
ჩხვილთა მიერ ლამაზი).

ლატლატი, ლიტლიტი (შეადარე. სვან. „ლიც“, წყალი).

ლაგინ, КРОВАТЬ (ნახე საბას ლექსიკ.); ფართალ,
ლოგინი.

ლულქან, ლულეინი, лейка.

მამბალ, დამაკებულს მუცელი რომ შეეტყობა.

მარაზ, ფოჩებ დაყოლებული წვრილი თოკი.

მარყეუნაჲ, მარჯვენა, მ. მარძგვანი, ს. ლარსგვან.

მაახეიტა, მოიხვეტა, უცბად გაიქც-გადიკარგა.

მასკან, მასკვან, მერმე.

მასკულაჲ, ვარსკვლავი, მასკვლავი.

მაღაჲ (მოჲ), მოდი; წაჲ, წადი.

მაჩქატულაჲ, ლამურა (საბას ლექსიკ. მაჩქათელი),
გურ. მეღამია.

მაჭკეკალ, მაჭანკალი.

მეეგდა, მოედო (зацѣпилось); მეეგდა, მოეთრია.

მეზეიბელ, მეზობელი (ეზეიჲ, ეზო); ს. მეზბეილ

მეიზეილ, მოზვერი, ს. მეიზ, მრავლობ. მოზარ.

მელაკუდა, რქაწითელი (ყურძ.).

მემზანაგობაჲ, ქორწილის წინაღამის ვახშობა ნეფიონის უახლოეს ნათესავებისა (სიტყვიდგან მზა, მზაყოფნა).

მემზანაგეჲ, მემზანაგობის სამახარობლოდ სადედლოფლოსას გაგზავნილი კაცი.

მენაჲ, горшечный чанъ, ქოცო რომ შუა წელამდე
მენაკ, ვენახი. *) [იყოს ამოყვანილი.

*) ვახის სამშობლოდ მეცნიერებს მიაჩნიათ საქართველო (იხ. აღფ. დეკანდოლის „Мѣстопроеих. воздѣлываемыхъ растеній“, გვ. 191—193). ვენახ-ღვინის სახელი ჩვენ-

მეჯღან, მეტის-მეტად შავი, მრუმბი.

მეკანდღა, მოწითალო ყურძენი.

მეკახუჯა, საშემოდგომო სხალი.

მეკოკ, რა ვიცი, რა ვთქვა.

მიჯღა, ლამაზო, მოხდენილო (ალერსი კატისადმი).

მინ, ვინ, მ. მინ; მინაა? ვინ არი; მინამ, ვინმე; არც-
მინამ, არავინ.

მიწრღა, ვიწრო, მიწრო, იწრო.

მიხივხივებს, მიიზლაზნება, плетется.

მოკ, მოკვდი; მოვკ, მოჰკ, მოკლო (მოვკვდი, მოჰკვ-
დი, მოკვდა).

მოჯ, მო, მოდი; წაჯ, წა, წადი; მივ, მიდის, მივა
(ლს), მეგრ. მეურს; მოხადეუ, მოხვიდე, მოხვი-
დედ

შიაცა და ბევრგან სხვაგანაც თითქმის ერთი და იგივეა: vinum (ლათ.) oinos (ბერძ.), vigne (ფრანგ.), вино, виноградникъ და სხ. ჩვენში „ღ“ ხან ემატება სიტყვებს, ხან აკლდება: ვაჭარი—ღვაჭარი (ხევსურ.)—ღვაჭარ (სვანურ.), ვაჟი—ღვაჟი (ხევს.)—ღვაჟ (სვ.), ლევა—ღლევა (ხევს), მეტი—ღმეტი (კაკ-ელ), დღეინდელი—ღღენდღელი (ხევს.), ასვლა—აღსვლა, ადგომა—აღდგომა, მიაღწია—მიღწია და სხ. და ამიტომაც, საფიქრებელია, რომ უუძველეს დროს ან „ღვინო“ (მეგ. ღვინი, სვ. ღვინალ, ღვინელ, კაკ-ელ. ღანგა) ითქმოდა ვინო-ღ და ან „ვენახი“ ღვენახ-ად (მეგრ. ბინეხი), და ამ შემთხვევაში ეს სიტყვა უნდა წარმოებულობო ასრე: ღვინეხი—ღვენახი—ვენახი—მენაკ.

მართლსა, ჩამოსთვალა; ჩათოლ, ჩათვალე; ჩათლათ
(по складамъ) წაიკითხ.

მარჯამებულ, მომწიფებულა.

მოსადრვა, სატანისამოსო ნაჭრის გამოუჭრელად ტან-
ზედ დაზმანება (სადარი, მოსადარი, შესადარი).

მოსარქლება, პირქვე დამხოზა ქვაბისა და მისთანათა;
მოასარქლა, გადმოაბრუნა სავსე ქვაბი ან სხვა
ჭურჭელი; (მოსარქლება სიტყვიდგან სარქველი).

მოფეხკაჲ, გამოდარება; მოიფეხა, გამოიდარა; ს.
მაფხე.

მოღება, მოტანა, მ. მოღალა.

მრიალი, ბრიალი; თოლებ დაუმრიალა

მუგუზ, მუგუზალი, ს. მულვაზ, გურ. ნუგუზალი,

მურ, მური, ახალ გამოსული პარკის ქია.

მუხაჲ, უ. მაკნახოდ, წ. მუკ.

ნამ, ნამი, უ. ნამ, წ. ნამ.

ნაკ, ნავი, მ. ნიში, ს. ნავ, უ. ნავ, წ. ნავ.

ნახაჲ, ნენა (დედა), ლეკ. ნინო.

ნაულელ, ნალველი, ს. ნანლველ.

ნაყელაკ, მოკლულ ნადირის თავ-ყელ-კისერი მისის
მკვლელის წილად.

ნაწეკ, დაკვნიწებული ბრინჯი; წეკვა, კვნიწება; კეარცხ
დაიწეკა, კვერცხი ნაკრავია; წეკა, ჩეკა.

ნელაჲ, ჯიში ხეხილთა, რომლის ნაყოფი გვიან მწიფ-
დება; აღრეულაჲ, ნელაზედ აღრეული, მაგ. შვინ-

დი ზოგია ნელა, ზოგი ადრეულა, აგრეთვე აღ-
ნეპერ, ქათვი, პერი. [რეულა თხილი და სხ.

ნეარგ (მეარგ), მორგვი.

ნეუს, ნესვი.

ნეტა, ნეტავი, ნეტარ; მ. ნოტე, ს. ნატლავ [კიჭი.

ნიგორ, ნიორი, ს. ნივრა; ნაგრიკიჭ, ნივრის კბილი,

ნიკნიკა, კიკნია; ნიკაპ დაუყენებლად მოლაპარაკე.

ნინამა, ძროხა (საალერსო სიტყვა).

ნიღნიღა, ჯუჯღუნა.

ნთქუძ, წელის ტკაცუნება, ჭკანტი.

ნძინა, ამო, ამოდი; ჩა, ჩადი.

ნხხა, ბარაქალა, ვაშა.

პანკლან, წვირიანი, პანკელიანი.

პაპა, მ. ბაბუ, ს. ბაბა, უ. ქალ-ბაბა, წ. ბაბა — დედე.

პატა, ცოტა; პატპატა, ცოტ-ცოტა;

პატრა, პატარა,

პაშტა, პაშტაი, საკმაო. (იხ. რუსთავ.)

პირ, პირისახე; ყბა, პირი.

პირანდ, აღმა წასვლა; თავქეუ, ქვემოთკენ წასვლა.

პირეუა, დაჩლოუნგებული (პირი ყუად ქცეული),

პიწიწა, პაწაწა; პიწწა, პაწია.

პუწიკა (პუწია), პაწია ხბო (საალერსო სიტყვა).

ჟაგი, ჯერჯი, ჯაგი; ცახის ცოცხი.

ჟანგო, ვითარცა: ქა ჯან ანუ ქა (გო შემოკლ. გოგო).

ჟიკა, მუკე.

ჟეკანა, მუკუნა.

ქენგრაჟ, დაბერებული სვია.

ქერგაჟ, მწკრივი, რიგი, კვალი; ქერგა-ქერგა, რიგ-რიგად; „ქერგა-ქერგა ბალებო, ლამაზ-ლამაზ ქალებო“. *)

ქინაჟ, ზემო სართულის „ბალკონი“ (აღბად სიტყვიდგან ზენა, მეგრ. ჟინი, სვ. ჟიბავ).

ქინჭან, კინკარი, მ. კუჭელი, ს. მერხელ.

ქაჟნაჟ, დაბეჭილი, ძვალ-რბილ გასწორებული, ჟიდ, მჯილი.

ჟორ, ჯვარი; ჟორ გაქრაჟ, ჯვარის წერა.

ჟრდჟ, ქვაბი რომ ვერ იტევდეს მოსახარშ რასმე.

ჟულ, რჯული, სჯული (თუმცა-ლა ამბობენ ურჟულო და არა უჟულო).

ჟუნკაჟ, ჟონა.

ჟანტაჟ, სურდო.

ჟატ, ფურთხი, მ. ფურტინა, სვ. ნაშყ; ჟეაჟატა, ჟეაფურთხა (დუჟი?)

რჟაჟე (თ), რათ, რისტვის. [გეუბნება.

რჟამ, რამე; მა რაჟსა, მაშ რა არი; რას გებნება, რას

რინკ, უღელი ძაღლთათვის რომ ვენახში ვერ შევიდნენ; დარინკა, უღელი დაჰკიდა, (რიკი?).

რიწყ, სარჩო-საბადებელი; რიწყს გაგიწყვეტ, ლუკმას

რჟჟინ, კამეჩის ყროყინი. [მოგისპობ.

*) ჩარიგებულ ბლებო
ლამაზ-ლამაზ ქალებო.

რუგუარა (ჰუგუარა), როგორ არა (რეგუარ არა).

სა (სადა), მ. სო, სოდე; სა არისა, სად არის.

საბზაქ, საბზევე.

საგრილო, ქოლო (თათრ.)

საკაზირა, დასასაქმებელი ყმაწვილი ან კაცი; დაკვაზირა, შეუკვეთა; დავაზირებული, შეკვეთილი.

საზაზ, დასტამალი,

საზეკ, სარძევე თახჩა.

სათოლო, სათვალე, მ. სათოლე, ს. სათალ,

საიკალ, ბოძკინტი, подпора.

საკან, დიდი კიდობანი, ბელელი.

საკეკ, საკენკი; საკეკი-ქარ, შაკიკი.

საკეუს, კვესი; კეუსება, კვესება.

საკუწელ, სქელი ფიცარი, ხორცის დასაკეპ-დასანაყად.

საკმელ, საკმეველი, მ. ოკუმათუ, ს. საკმელ.

საკუნზურ, მწვადებ აგებულ შამფურის დასაფიცებელი სასთაული.

სალოკ, კლდიდგან მეონავი მთის წყარო, მონადირეთაგან დამლაშებული ნადირთა სალოკად.

სამაჩკან, სამაროვანი, სასათლო.

სამხტო, ზვარაკი, სალმთო.

სანაყელ, ავანგდასტა (სპარს.)

სასელა, სახლის გარეშემო წვიმის სადენი მცირე თხ-

სართხამ, ტყავების გასართხმელი ჭიგოები. [რილი.

სასტულ, სასთაული, ბალიში (სპარს.).

საფუარ, ხაში. მ. საფარი, ს. საფუარ.

საყორქელ, საყვარელი.

სეაქაჲ, სერა.

სეაჲ, შრატი.

სეაჲკელ (სეველ), სველი, სოველი,

სიჴეჲ, სიძე, მ. სინჯა, ს. ჩიჴე.

სემარტელ, ზღმარტლი.

სემ, სარქველი; სიპიქუაჲ, სარქველის ქვა.

სერთ, სერი მთისა.

სლანკ (წლანკ), თხელ-თხელი წვენი.

სლაკ, სვლიკი, проворный.

სმინდ, სიმინდი.

სონიჲ, სანელებელი.

სტეანა, სტვენა, წ. სეათ.

[გელოზი.

სულსამღებელ, მომაკვდავის სულის მიმღებელი ან-

სულჴურ, აღაპი, ორმოცის წირვა (სულის პური).

სუნაჲ, მსუნაგი.

სარსაჲაჲ, სირსველა.

სხაჲ, მსხალი, მ. სხული, ს. იცხ, წ. ჯიხა.

სხოჲ, სხვა, სხუა.

სხოჴაჲ, სხვირპლი, сыпь.

ტაბჲაჲ, მკვდრის კერძი.

ტაბჲაჲ, ახალი მკვდრისა ანუ ძველთა მოსახსენე-

ტაჲაჲ, ელენტა.

[ბელი აღაპი.

ტანაჲ, ხბო (რუსთავ. „ტანა — ჯორი“).

ტანკეტ (ტანკიჴ), მცირე კალათა.

ტანსომოჴ, ტანისამოსი; ფეხსომოჴ, ფეხსამოსი.

ტარბაკ, აპოხტი მსხვილი ნაწლევისა.

ტარ, თითისტარი.

ტატაჲ, დიდი ტორი, მ. ტუკი, ს. ფაუ.

ტელაჲ, БЛИНЪ.

ტეხებაჲ, ატყდომა; ნუ მეტეხები, ნუ მიტყდები, ნუ

ტეაჲ, ტყეა; დამტეაჲ, გამტყიჲ. [მყვები.

ტიკაჲ (წიკაჲ), წიწილა (საალერსო სიტყვაა.)

ტიკი-ტიკი, წია-წია.

ტიხაჲ, კრილოსანი ჩამიჩისა, ხრიალა ნიგვზისა. და-

ტიხა, ტიხები აასხა.

ტიხრი, მეტად მაგარი მიწა; ქუატიხრ, ქვატიხრი.

ტიკეჲ, მტკაველი, მ. ტკუ.

ტიკეჲ (ტიკეჲ), პირისპირამდის ჭედით ამოვსება.

ტოჲ, წყებანი საჭიეში პარკის ჭიათათვის. ტოლტო-

ტომაჲ (ჩომაჲ), ჩომბახი. [ლი, წყება-წყება.

ტონი; რა ტონის კაცია, რაფერ ჩაცმულობის კაცია;

შავ ტონიანი კაცი და სხ.

ტორახუტ, კამა.

ტრჲ, ტრედი, მ. ტორონჯი, ს. მუგვ (გვრიტი).

ტრეჲ, გრძელკუდა (უდუმო) ცხვარი.

ტუჩაჲ იხეჲ, მზიურად რომ წვიმს.

ტუჲ, ბრტყელი;

ტუჲ, უ. ჭალაგ, წ. ჭალაგ.

ტან, ტვინი. ს. თველ.

ულაჲ, შესაბმელი. საქონელი.

უმბაჲ-უმარილოჲ, უგბილი.

უმზრახობაჲ, წითელი პარასკევი (ვინც ამ დღეს დი-
ლით ადრე ადგება და უმძრახად ქლიავის ხის
ქერქს უკბენს, მას მისი ნაყოფი კბილს ველარ
მოსჭრისო).

ურწან, ცოლ-ქმრობის გემოს გაუღებელი ადამიანი,
ქალწული.

ულელ, მ. ულუ, ს. ულვა, უ. ოყ, წ. ოქჰ.

უზუდ, ავადმყოფს რომ ნაწყენი გამოაყრის.

უცან, ძაღლის საწამლავი (მცენ).

უფათალოჲ, სურო (საბას ლექსიკ: „ელიანდრე, სუ-
ფათათურ, ხელთათმანი. [რო, ფათალო*]).

უფალ, საბუღარი კვერცხი.

უფლასაჲ, კაბაგრძელოკალთიანი; ფალასაჲ, ფრთებ ჩამო-
ყრილი; დაფალასებული, ავადმყოფობისა გამო
ფრთებ-ჩამოყრილი ფრინველი.

უფანკაცაჲ, ГИГАНТЪ.

უფაროჲ, ფთილა.

უფასალოჲ, БЛИНЫ.

უფაფახსალოჲ (უფაფაქყალოჲ), ფლავი რომ ძირს—ნაფ-
ხეკას გაიკეთებს.

უფაყაწაჲ, ძღარბი; ალბად სიტყვიდგან ფაყ (უფაყ) და
წაჲ (წადი). საბას ლექსიკ. „ფაყთა, თავზე და-
სახურავი*).

„უფაფახი უიწ არ მიჭრის“, არა მჯერა.

უფაყალოჲ, ლობიო, ბაკლა, უ. ფახლა, წ. ბაყალი.

უფაშ, ფაშვი, ს. ფაშარ.

ფატულაჲ, неряха.

ფეცტ, ფეტვი, ს. ფატვ, წ. ღიკ.

ფეჟეგდგომელ, офиціантъ.

ფიც, ფიცი, ფუცი; მ. ფუჩი.

ფლაჳ, უ. ფლავ, წ. ფლავ.

ფორ, ობი; დაფორება, დაობება.

ფარტ, ფილტვი, ფირტვი, მ. ფიჟვი ს. პერშვა.

ფუსტუე, ფუნჩულა.

ფუჩ, ფუჭი. გაფუჩებულ, გაფუჭებული.

ფშუნვა, ფშვინვა.

ქათამ, მ. ქათომი, ს. ქათალ, უ. კოკოწ, წ. კატეა.

ქაჳ, რქა; მ. ქა, ს. ქარახს; ქებ გემეება, რქები გა-

ქამარ, წ. ქამერ. [შოება.

ქალმან, ქალამანი, უ. ქალამ.

ქანაცხორ, (საბას ლექსიკ: «ქარა, უყურო ცხვარი»).

ქანსაჳ, თავ-ქარიანი, несосредоточенный.

ქექეჩი, ღორის მსუქანი ტყავი.

ქერეჭაჳ, სქელ-მოყომრალი კანიანი ნესვი, ქერეჭ.

მარიამჭიისა და მისთანათა ზემო ფრთები.

ქითილაჳ, ფურცლის პატარა ტოტები.

ქინინჩაჳ, ჯიბლიბო, მ. ქუჩუჩი, ს. ბინბილ, უ. ბიბიკ.

ქოჳქოჳ, (თამაშობაჳ; ვისიმე ფათახს მოთამაშენი წინ

წაიგდებენ და ფეხის ამოკვრით შორს აგდებენ).

ქომბაჳ, ცხელ ნაცრის ქვეშ გამოცხობილი პური

(შეადარე მეგრულს ქობალი, პური).

ქომოჳთი, ქვემოთი (ქვემოღვან).

ქომქომ, ქვემო მხრიდგან.

ქონდრიკაც, ქონდრის კაცი.

ქულბაჲ, დიდი ქურა.

ქუყოჲ, (საქუსალი?).

ქურმუხა საყდრისა, ქურმუხის საყდარის მადლმა (ფი-

ქურუხ, პირქუში, УГРЮМЫЙ. [ცილია).

ქუქურდ, გოგირდი.

ქუშუჰჰა, სკუპი; გურ. წკვერტა, მ. წკაპი, ს. ლი-

ქუჩუ, ძაღლის დასაშოშმინებელი ძახილი. [სკვნე.

ღამეჲ, ღამე, წ. ჰხამ.

ღაჭოჲ, ხაჭო.

ღღეჲ, მღვდელი, მღდელი, მ. პაპა, ს. პაპ, ბაპ, რა-

ღეროჲჲ, მღერა. [ჩნურ. მოძღურ.

ღირღნა, ღრღნა.

ღმერთ, მ. ღორღნთი, ღაზურ. ღომორთი, ს. ღერბეთ,

ღერმეთ, წ. ღინიშ, თავასარ. ღუცარ, ოსურ.

ხუცაუ, ჩაჩ. დელი.

ღმერთისა, ღმერთმანი (და ასრევე ფიცილი: ზისმა)

(მზისმანი *).

ღმეტ, გარდა; იმი ღმეტ, იმის გარდა.

ღინჭილოჲ, ღვინჭილა.

ღლაიკანწ, სუსტი და წვრილად ტან-აყრილი.

*) თქმა: „თამარის მზემა“, „შენმა მზემა“ და სხ. ალბად ნაშთია იმ დროისა, როდესაც ქართლოსიანნი თაყვანს სცემდნენ მზეს.

ღუღ, წვრილ-კბილა ნამგალი. (ღუღაძე)
ღურბელ, ღრუბელი.
ყაზყაზი, ურჩის ყვავი.
ყაღაღ, ქოლოკი.
ყაღაღან, (საბას ლექსიკ. „ყაღაღან, უგვარო, მაღა-
ლი და სუსტი“).
ყახაყ, ცხვრის ლორი.
ყელ, ყელი, ს. ყია, უ. ყოყ.
ყინტოჯა, (მცენ.); გაყინტრა, ერთი მოსმით გადა-
ყელაჯა, ბრტყენა, ს. ლი-ბანტყორი. [კათა.
ყოკ, ყვავი, მ. კვარია, ს. ღვამალ, უ. ღაღნა,
ყოკშუჭა (ზღაპრებში), ყვანჩალია.
ყოკიჭყანტა, ყვითელ ყვავილებიანი ბალახი.
ყოჯაჯა, ისვრიმი.
ყოყო, მაღალ-მაღალი და ყელყელა კაცი.
ყრჯ (ყრალ), მყრალი, ს. ყრალ; ააყროლა, აამ-
ზორა, აამყრალა (აამზორა სიტყვიდგან მზოვ-
ყოხუყ, კოხუნჯი. [რი).
ყორყოტ, წერო, ღერღეტი.
ყურ, ყური, წახ. კჭრი.
ყურბელა, ბოსტანა.
ყაყ, ღრმად მოხუცი კაცი (დაცინვის კილოის სიტ-
შანგლა, არეულ-დარეულად მითიბვ-მოთიბვა. [ყვაა).
შაპ, შაბი.
შაჯანდეღ, შარშანდეღი; შარს, შარშან.
შაშ, შაშვი, უ. ჭაჭი.

შეუკ, საზამთრო ნესვისა და მისთანათა მიწაზე გრძლად
გართხმული ღერო.

შეუნიერ, შვენიერი.

შეუ, შედი; შომოჟ, შემოდი.

შეუღ (შეუტან), შეიტანე.

შეუტრანგ, შანთრანქი.

შეუტეკა, დაფარულის მიხვედრა; შეუგაცნივ, ნაძლვევი
მოგიგე, „აიდოსტ“.

შეუდობით, შევიდობით, ს. შევიდებდ.

შეუბი, წრე ქსოვაში (ნახე საბას ლექსიკ.)

შეუტრეკ, ცუნცრუკა.

შეუშაჟ, შეუშა; მ. დიშქა, ს. ზექ, უ. უშ, წ. ოს.

შეუდაწლ, შევიდანწლი.

შეუღ, შევილი, ე. ი. მხროლოდ ვაჟი: ორ შეუღ მყავ,
ორი ვაჟი მყავს; ორ ქალ მყავ, ორი ქალიშვი-

შეუანდ, შევინდი; შეუანდრიან, შევინდნარი. [ლი მყავს.

შეუფრეხაჟ, ცეკვა (საბას ლექსიკ. შეუშპარი).

შეუაჟ, ჩადი; ჩომოჟ, ჩამო (-დი).

შეუაღღუჟ, ცელი, ს. მერჩილ.

შეუაჩჩაჟ, ჩარსავი.

შეუაფაჩ, ყავრის ლასტი.

შეუად, გვიმრა, ჩადუნა.

შეუაკუსკუსა, მწყაზრად და საყვარლად მოიუბნა; ჩა-
კუსკუსება, держать увлекательную рѣчь. (შეუად-
ფშაურ-ხევსურულს „მეკუსება“).

შეუატუნტეკა, ჩაკუტქება

ჩაქულ, ფურცლის დაბალი ხე.

ჩაღარღანა, არხზედ გაკეთებული ჩახრიალა.

ჩაჭბაკანი, პატარძალის ოჯახის წილი გაგზავნილი ნეფისაგან.

ჩაჭკრა, მოულოდნელად რამე წილად ჰხვდა. ჩავკარ, ბედმა გამიღიმა და წილად მხვდა რამე.

ჩილაკ, ჩლავი, უერბოვო ფლავი.

ჩინკერ, გამოწურული და გამომშრალი ხორცი და მისთანანი. [ხვრეტა.

ჩორკ, წვრილი და გრძელი ცული; ჩორკნა, ჩორკით ჩომოხეთქულ, მეწყერ წამოსული ადგილი მთისა.

ჩუბკე, კიბი, ჩუბუტო (ნახე საბას ლექსიკ.)

ჩუღურ, ჩავარდნილი ადგილი (ჩულურეთი).

ჩუჩაყ, ჩინჩაყვი.

ჩხა, კახხა, ЧХАХА.

ჩხილ, ფრჩხილი, მ. ბირცხა, სვ. ცხა.

ჩხანკ, ჩხიკვი.

ცაჲ, ცა, ს. დეც.

ცირიხ, ელამი.

ციცაჲ, მშიშარა, გაუბედავი.

ცან, ცვილი, წმინდა სანთელი.

ცხენიგეჲლ, ცხენის გველი (ფერით წითელია და მეტად შხამიანი).

წაბლ, მ. კუბური, უ; წაბულ, წ; წაბ-ულ.

წაგაღ, მოგიგე, დაგძლიე.

წაღღ, მ. ბურჭული, ს. წაღღ, უ. კიროპ, წ. კირაპ.

წაპრ (ზაბრ), ძაბრი.

წარახაკანაჲ, ლობემძვრალა ჩიტო. საბა სწერს: „წრა-
პაკანი ყოველთა სირთა უმცირესია“.

წათა, წევა, გაწევა; გაწათული, გაქიმული. (მოწათე?)

წალან, წელან; წალანდელ, წელანდელი

წელ, წელიწადი, მ. წანა, ს. ზა, უ. უსენ, წ. სელ.

წელაჲ, წველა (მაწონი); სწელავს, სწველის.

წერ, მწვერვალი; წერ, წვერი, ს. ვარე (და აქედ-
გან ვარსიმი, დალაქი).

წეხეხლი, წუხელ, წ. მიჭახტა, მწუხრი.

წიგაჲ-წიგი (ჭუჭუ!), ჯუჯუ!

წიკანა-ბალახ, შირაქის ბალახი. [წილებად.

წიკაწიკა, ხე რომ აღვილად გაიპატრება მრავალ ნა-
წილკა; კიტრ დაწილა, რაც კიტრი იყო დიდწვრი-
ლიანად მოკრიფაო; წილ, ახლად გამობმული

წიკოჲ (ციკან), თიკანი, ციკანი, წახ. წეჲ. [კიტრი.

წინდაჲ, უ. წინდაკ, წ. წინდა.

წინკერ, კენწერო-კინწირო; წინკერენა (ზღაპრებში);
ფრინველი, კენწერ-კენწერ მიმომფრინავი.

წინტუ-ტუ, (ფრინ.)

წიპლანკ, მეტად წვრილი, წერწეტი.

წიწილაჲ, კოწოლი, დალალი, კავები, მაწაკი, (წიწილს
ჭუჭულს ეძახიან).

წკინკა, ბრწყინვა, მ. წკინუა, ს. კხრი (შეად. კრია-

წკლინტ, სკინტლი. [ლა).

წკლუნტ, აბრეშუმის ჭიის განავალი.

წვიპარტლ, წვიპურტი.

წნება, გრება წნელისა, ვაზისა და მისთანათა, საქმეა
დაწნისა, საქმე გააბრუნდა, სიმართლის გზილამ
წოდ, მწვადი, ლეკურ. წოდ. [გადიყვანა.

წოკეა, მწვავე.

წუმპალ, დიდი წვეთი.

წუმწუმად, ალთათა (თათრ.).

წამად, წვიმა, მ. კვიმა, ს. უჩხა: (ს. ლექს. „ისხარი,
წაწლად, წოწოლა. [ჩქარი წვიმა“).

წყელ, რწყილი, მ. წყირი, ს. ზისქ.

ჭანკა, ლეკთა აზნაური.

ჭამ, მიწა ბალახიანათ აკრილი ბარითა, ДЕРНЬ.

ჭირჭიმა, მაჟალო, პანტა.

ჭიეჭიყა, ყიჭყიჭა.

ჭიჭნაგურ, ძეხვი-აპოხტი.

ჭიჭნაური, (საბას ლექსიკ: აბრეშუმი (სპარს.)

ჭკილ, ჩლიქი, ქლიკი, მ. ჩირქი, ს. ჩილქ.

ჭლიკ-ჭლიკი, ქიკიკი მერცხლისა და მისთანათა.

ჭრეა, მჭრელი.

ჭრტკლ, მჭვარტლი.

ჭრლ, მჭვალი.

ჭრლხ, ქროლა.

ჭულუკ, ცელი.

ჭურმაჭურჭურხ, წვრილმანი და ჯოლოლო-მოლოლო ხალხი.

ხარტკა, ქვევრის გარეცხვა, ვიდრე გაწითლდებოდეს.

ხახ, მ. ხარხვი, ს. ხახვ.

ხახჩაჲ, სარკმელი.

ხაჭკაჲ, საეკლე ორთითი.

ხეჲ, ხე; მ. ჯა, ს. ზექ, მეგამ.

ხიგსიგობს, ვაძნაჩრობით სცხოვრობს.

ხოკ, ხვაფი, მ. ხვე, ს. ლუ-ზვერ.

ხრაჲ, თურცლის (ჩაქულის) სხვილი ტოტები (ნახე

ხუჲჲ, ხვალე. [საბას ლექსიკ.)

ხუთუჲ, ხუთი ხელეური.

კაღებჲჲ, სრაკვა; მოკალეებულ ქათამ, მოხრაკული ქათამი (საბას ლექსიკ. „კალვა, მარცვალთ შეწ-

ვა;“ დაამხალა, დასწვა-დასდაგა, მწვავედ სცე-

კარზახჲჲ, გარეული მტრედი. [მა.

კარჩი, მ. ხოჯი, ს. კან.

კაფკაფი, ძლიერი დუღილი.

კეკ, ხევი, უ. ხე (წყალი), წ. ჰქან.

კელეჲჲ, ხელეური.

კელმანდიჲ, მანდილი, ს. კისმანდ.

კემწიფეჲ, მ. ხენწიფე, ს. კელწიფ *)

კერკაჲ, ხირხალი.

კინცკა, შეკინცვა, მკიდროდ ჯდომა ადამიანთა.

კობჲჲ, ს. მანგა, მჰო.

კნა, ხვნა, მ. ხონუა, ს. ლი-კნი,

*) ხელს მეგრულად ჰქვიან ხე და ამიტომაც ხან ითქმის ხე-მწიფე და ხან ხელ მწიფე.

კნულ, ხნული (ნახნავი), მ. ნახონა, ს. ლი კან *)
კოცა, ხოცვა, ს. ლი-კცე.

კრუალ, მხურვალი.

ჭახა, აბა; ს. იალო, უ. ბელა.

ჭადალ, ადვილი.

*) მაქს მიულერი სწერს (Hayka o мысли, გვ. 309—310):
„ფესვი khan ნიშნავს თხრა-ბარვ-ს, და ფარგალი მისის მნიშვნელობისა იჭიმება ცნებებით: თხრა-ბარვა, წყლა, ოხრება-შეკვრა, ბარი, თაგვი, ორმო, ჭა, ცხ, არა რა. khan გამეორებული ფესვია და kh თავდაპირველად უნდა ყოფილიყო sk. ფესვი skan არ ყოფილა სანსკრიტულში, ხოლო kshan, რომელიც მისი მაგიერია, ნიშნავს წყლას, წყენინებას; ამავე დროს ფესვი kha (ska) ეკავშირება skan-ს, რომელიც ნიშნავს ჭრას.

„ახლა თუ ავიღებთ ფესვს khan არა მხოლოდ თხრის, ე. ი. ჭრის, ნიადაგის კვეთის მნიშვნელობით, არამედ საზოგადოდ ჭრა-კვეთის მნიშვნელობით, მაშინ შეკვეძლება ავხსნათ მისგან წარმოებული სიტყვებიც:

1) მოქმედის აღმნიშვნელი სიტყვები: khana, khanaka (მთხრელი, ქურდი, თაგვი, თხუნელი, ულაცი ცხენი, canalis, (cuniculus), khani, khanitar, akhou (თხუნელი, თაგვი, ღორი, ქურდი).

2) მოქმედების აღმნიშვნელი: khanana, khati.

3) იარაღისა: khanayitri (ბარი), khanitra (გრდემლი), khatra.

4) შედეგი მოქმედებისა: khana (ორმო), khani (ქანი), khata (ორმო, ჭა), კეტოს, კეტოსის, სკატა (ქვაბი), kha (ჭა, წყარო), kha (სიღრმე, ორთქლი, ეთერი, აზარაობა).

5) დათხრილი ადგილი: khana“

სადასა (რადსა), რა არი.

სააკაკი, აკაკი (მცენ),

სააჩიჩაძე, აჩიჩი, კავი

საე, ეგე; ჰეგ, ეგ, ჰემგამ, ე მაგან.

საემენია (რემენია), რომელია.

საეშ! ხარის გასარეკი ხმა.

საერ, იარე.

ჰოკუკა! ჰოო-ჰო!

საომობს, ისწრაფის გზა გაიკაფოს, იბრძვის.

საელვაძე, ელვა; მ. ვალუა, ს. ლიპლალი.

მიულოერის ბქმით, თავდაპირველად ყოფილა 121 ფესვი და ამათგან, ზემო მოყვანილ სახით, გამდიდრებულა ენა.

ამავე კანონის მიხედვით, ალბად, ჩვენებური ხვნა-დამ წარმოებულან:

ა) სიტყვანი, აღმნიშვნელნი მომქმედთა: მხუნელი (კაკ-ელისენში: კნელ), თ-ხუნელი, კარი, მეგრ. ხოჯი, სვ. კან.

ბ) სიტყვანი სამომქმედონი: კნა, ხნვა (ხუნა), მეგ. ხონუა, სვ. ლი-კნი;

გ) სიტყვანი საიარაღონი: სახნისი, მეგრ. კინა-ხონა, სვ. ლენცივიშ (ლენწვიშ); (ალბად ერ-ქუანი-ც, ოქოქაც და აჩე ჩაც წარმოსდგა სიტყვებიდამ ქეჭვა, აჩეჩვა).

დ) სიტყვანი, აღმნიშვნელნი შედეგისა: ხნარცი (კნარცი),

ე) სიტყვანი, აღმნიშვნელნი ადგილისა: საკნავი (ნახნავი), ხნული, მეგრ. ნახონა, სვ. ლი-კან (კაკ-ელისენში მოკან-მოხანი).

413

5 202